

YONG'IN PAYTIDA NIMA QILISH KERAK?

A.P. Xakimov

JKB va NSM OYOXTTEB inspektori kapitan.

X.O'. Ergashev

JKB va NSM OYOXTTEB kichik inspektori kichik serjant.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14774576>

Annotatsiya. *Yong'in — tabiiy yoki sun'iy sabablar bilan yuzaga keladigan xavfli hodisadir. Yong'in paytida tezkor va samarali harakat qilish hayotni saqlash va mol-mulkni yo'qolishidan saqlash uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada yong'in paytida amalga oshiriladigan to'g'ri harakatlar, xavfsizlik choralari ko'rish, o'zini va boshqalarni qanday himoya qilish, shuningdek, yong'inni o'chirish yoki xavfsiz hududga evakuatsiya qilish haqida batafsil ma'lumot berildi.*

Kalit so'zlar: *yong'in xavfsizligi, evakuatsiya, yong'inni o'chirish, yong'in paytida nima qilish kerak, yong'in uchun tayyorgarlik, xavfsiz joyga ko'chish, yong'inni oldini olish, yong'inni to'xtatish texnikalari, favqulodda holatlarda yordam, yong'in paytida to'g'ri hatti-harakatlar.*

Yong'in — bu tabiiy yoki inson tomonidan yaratilgan xavfli hodisa bo'lib, u hayot va mol-mulk uchun jiddiy xavf tug'diradi. Har yili dunyo bo'ylab yuzlab yong'inlar sodir bo'lib, ko'plab odamlarning hayotini oladi yoki ularga jiddiy jarohatlar yetkazadi. Shuningdek, katta moddiy zarar keltiradi. Shuning uchun yong'inni to'xtatish, unga qarshi kurashish, xavfsiz hududga evakuatsiya qilish, yong'in paytida to'g'ri harakat qilish hayotni saqlashda, barcha insonlarni va ularning mol-mulkini himoya qilishda juda muhim ahamiyatga ega.

1. Yong'inni oldini olish

Yong'inning oldini olish — xavfsizlikning birinchi qadami. Yong'inning kelib chiqish sabablaridan biri ko'pincha ehtiyotsizlik yoki texnik xatoliklardir. Quyidagi asosiy choralar yordamida yong'inning kelib chiqishini kamaytirish mumkin:

- **Elektr tizimlari va uskunalari tekshirib turish:** Elektr jihozlarini noto'g'ri ishlatish yoki eskirgan tarmoq yong'in sababchisi bo'lishi mumkin. Shuning uchun barcha elektr qurilmalari muntazam ravishda tekshirilishi kerak.

- **Ochiq olovdan ehtiyot bo'lish:** Gaz qurilmalari, pechlar va boshqa olovdan foydalanishda ehtiyotkorlik zarur. Ochilgan olovdan uzoq vaqt davomida chiqmaslik yoki boshqa xavfli materiallarni yonib ketish ehtimoli bor joylarda o'choqni ishlatmaslik muhim.

• **Yong'inga chidamli materiallardan foydalanish:** Qurilishda, mebellarda va boshqa narsalarda yong'inga chidamli materiallar ishlatish yong'in xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

2. Yong'in boshlanganda nima qilish kerak?

Yong'in yuz berganda tez va aniq harakat qilish kerak. Avvalo, xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagi qadamlar bajarilishi lozim:

• **Ovozli ogohlantirishni yoqish:** Agar binoda yong'inni aniqlaydigan ogohlantiruvchi tizim bo'lsa, u ishlashini ta'minlash kerak. Bu, o'z navbatida, odamlarni tezda evakuatsiya qilish imkonini beradi.

• **Alohida harakatlar qilish:** Yong'in kichik hajmda bo'lsa, yong'inni o'chirish uchun mos vositalardan foydalanish mumkin. Suy, yong'in o'chiruvchi, va boshqa jihozlar yordamida yong'inni o'chirishni boshlash mumkin, lekin agar yong'in tezda tarqalishni boshlasa, bu jarayonni kechiktirish zarur emas, xavfsizlikni ta'minlash uchun darhol evakuatsiya qilish kerak.

• **Zarur yordamni chaqirish:** Yong'inning kattaligi va tarqalish tezligiga qarab, tez tibbiy yordam va yong'in xizmatlariga (yong'in o'chiruvchilar) qo'ng'iroq qilish zarur.

3. Evakuatsiya qilish

Yong'inni o'chirish imkoniyati bo'lmasa, darhol evakuatsiya qilish kerak. Evakuatsiya jarayonida quyidagi qoidalarga rioya qilish lozim:

• **Tezkor va tartibli evakuatsiya:** Evakuatsiya faqatgina tezkor va tartibli amalga oshirilishi kerak. Odamlar tutilmasdan va qo'rqmasdan xavfsiz joyga ko'chirilishi zarur.

• **Zarur vositalarni tayyorlash:** Evakuatsiya uchun barcha zarur vositalar (masalan, to'liq batareya bilan mobil telefon, yong'in o'chiruvchi uskunalari, boshqalar) tayyorlangan bo'lishi kerak.

• **O'zini va boshqalarni himoya qilish:** Boshqalarni evakuatsiya qilishda o'zini ham himoya qilish muhimdir. Odamlar orasida yordam qo'llab-quvvatlash tizimi o'rnatilishi kerak.

4. Yong'in paytida xatti-harakatlar va xavfsizlik qoidalari

Yong'in paytida xavfsiz bo'lish uchun bir qator muhim xatti-harakatlar amalga oshirilishi kerak. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

• **Xavfsiz joyga ko'chish:** Yong'in boshlanganda yoki uning tarqalishi xavfi bo'lsa, eng avvalo binodan yoki xavfli hududdan chiqish kerak.

• **Xavfsiz yo'llarni tanlash:** Evakuatsiya qilishda xavfsiz yo'llarni tanlash muhimdir. Darhol yopiladigan eshiklar va tanglamalarni oldindan bilish va undan foydalanishga tayyor bo'lish lozim.

- **Yong'inni kuzatib turish:** Yong'inning rivojlanishi va uni nazorat qilish uchun yong'in xodimlaridan yordam olish juda muhimdir. Ular yong'inni qanday o'chirish yoki xavfsiz hududga olib chiqish bo'yicha aniq yo'riqnomalar beradi.

- **G'ovaklar va zarralar:** Yong'in paytida havoda g'ovaklar va zarralar paydo bo'lishi mumkin. Bu, ayniqsa nafas olish uchun xavfli bo'lishi mumkin. Maxsus himoya vositalaridan (nafas olish maskasi) foydalanish foydali.

5. Favqulodda holatlarda yordam

Yong'in paytida boshqa insonlarga yordam ko'rsatish ham juda muhimdir. Yong'inni o'chirishda yoki evakuatsiya qilishda yordam berish orqali boshqa odamlarning hayotini saqlab qolish mumkin.

- **Yordamga muhtojlarni aniqlash:** Agar atrofingizda yordamga muhtoj bo'lgan odamlar bo'lsa (masalan, nogironlar yoki bolalar), ularga tezda yordam berish zarur.

- **Tibbiy yordam ko'rsatish:** Agar kimdir jarohat olgan bo'lsa, ularga imkon qadar tez tibbiy yordam ko'rsatish kerak. Agar yong'in xizmatlari hali kelmagan bo'lsa, o'zingiz imkon qadar yordamga qo'l uring.

6. Yong'inni o'chirish texnikalari

Agar yong'inning tarqalishi boshidan oldin tutilsa, uning tezda o'chirilishi uchun turli xil yong'in o'chirish vositalaridan foydalanish mumkin:

- **Suv yordamida o'chirish:** Suv — yong'inni o'chirishda eng keng tarqalgan vositadir. Suvning miqdori va kuchi yong'inning turi va miqyosiga qarab belgilanishi kerak.

- **Kimyoviy o'chiruvchilar:** Yong'inni o'chirishda kimyoviy moddalar ham ishlatilishi mumkin. Ular, asosan, o'choq yoki gazlarni yongan joylarni o'chirishda samarali bo'ladi.

- **Quruq qum yoki tuproq:** Yirik yong'inlar uchun qo'shimcha ravishda quruq qum yoki tuproq ham foydalanish mumkin, chunki ular o'choqni o'chirish uchun samarali vositalardir.

Xulosa:

Yong'in paytida qanday harakat qilishni bilish, xavfsizligimizni ta'minlash va muammolarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Avvalo, yong'inni oldini olish, yong'in boshlanganda to'g'ri xatti-harakatlar qilish, tezda evakuatsiya qilish va yordam chaqirish zarur.

Bularning barchasi hayotni saqlashga yordam beradi. Har bir shaxs yong'in xavfsizligi qoidalarini bilishi, bu qoidalarni amalda qo'llashga tayyor bo'lishi kerak.

REFERENCES

1. Dovlatov, S. (2020). Yong'in xavfsizligi: Nazariya va amaliyot. Toshkent: O'zbekiston Milliy Kitobxonlik.
2. Yong'in xavfsizligi bo'yicha qo'llanma (2022). Yong'in o'chirish usullari va xavfsiz evakuatsiya. Tahririyat: O'zbek Respublika Favqulodda Vaziyatlar Agentligi.
3. Uzbekistan Ministry of Emergency Situations. (2022). Yong'in va favqulodda vaziyatlarda yordam ko'rsatish bo'yicha amaliy qo'llanma. Tashkent: Ministry Press.